

tűnnek. Valójában mindegyik alkalommal, amikor M. Schuman és dr. Adenauer közösen fog-
nak hozzá valamilyen probléma rendezéséhez, akkor általában mindig jól sikerül azt kezel-
niük. Az egyik gond az Európai Védelmi Szerződéssel az, hogy úgy mondjam, azt bizottsági
szinten kezelték, és nem közvetlenül a francia és német vezetés [foglalkozott vele].

Találkozó a külügyminiszter és Tito marsall részvételével Bledben, vacsora után 1952.
szeptember 22-én

Jelen vannak:

Mr. Eden
Sir I. Mallet
Sir P. Dixon
Mr. Cheetham

Tito marsall
M. Ranković¹¹⁸
M. Kardelj
M. Bebler

Trieszt

(115. számú bécsi távirat a Külügyminisztériumnak 1952. szeptember 24-én.)

Trieszttel kapcsolatban további megbeszélést folytattam Titóval szeptember 22-én Bled-
ben. A találkozóra a kérésre került sor, Titót elkísérte Ranković, Kardelj és Bebler, mind-
hárman részt is vettek a megbeszélésen. A két utóbbi (mindkettő szlovén) időnként vehemen-
sebben beszéltek, mint Tito. A hangulat közvetlen volt, a jugoszlávok barátságosak [genial]
voltak. Nem úgy tűnt, hogy nehezményeznék állhatatosságom, bár közel három óra alatt sem
sikerült hatást gyakorolnom rájuk. Viselkedésükben nem lehetett nem észrevenni a határozott-
ságot és a kompromisszumokra való minimális hajlandóságot. Ami engem illet, egyértelműen
nyilvánvalóvá tettem, hogy nem fogok közvetíteni, de azt mondtam, hogy teljesen biztos sze-
retnék lenni a jugoszláv álláspontban a saját és az általam, valamint Acheson úr tájékozta-
tására. Nyilvánvalóvá tettem, hogy legalábbis jelenleg nem áll szándékunkban, hogy azt, ami
a találkozón történik, továbbítsuk egy harmadik fél részére. Tito ezt megköszönte, és bele-
egyezett abba, hogy a legszigorúbb titoktartás közepette informáljam Achesont.

2. Azzal kezdtem, hogy megkérdeztem Titót, van-e valamilyen bátorító híre számomra.
Rögtön azt válaszolta, hogy a jugoszláv kormány álláspontja meglehetősen szilárd. Kondomí-
niumot szeretnének megoldásnak. Ha ez a felvetést nem fogadják el, csak a jelenlegi zó-
nahatárok mentén mennének bele a szabad terület felosztásába. Tito és a két szlovén miniszter
hosszasan kifejtették véleményüket arról, hogy a jugoszláv nép nem engedné meg a kormá-
nyuknak, hogy további engedményeket tegyenek, és Ranković, szerbként beszélve, helyeselte
álláspontjukat.

3. Azt mondtam, hogy meglehetősen csalódott vagyok. Még mindig azt gondolom, hogy a
jugoszláv kormány képes lesz sokkal inkább államférfihoz méltó döntést hozni. Én magam

---

hozásában. Az 1950-es *Schuman-terv* Jean Monnet elképzelése volt, amelynek politikai felelőse volt a francia kül-
ügyminiszter. A szén és acél közös felügyelet alá helyezése kifejezte a béke iránti vágyat, s lehetővé tette a jövő-
döbéli egységes Európa alapkövének letételét.

¹¹⁷ Adenauer, Konrad Hermann Josef (1876–1967) német kereszténydemokrata politikus, a Német Szövetségi Köztár-
saság első kancellárja (1949–1963), 1951 és 1955 között külügyminiszter is. Jelentős szerepe volt az NSZK Nyugat-
Európába való integrálódásában.

¹¹⁸ Ranković, Aleksandar (1909–1983) szerb nemzetiségű jugoszláv politikus. Már a királyi Jugoszláviában a kom-
munista párt tagja, a II. világháború idején a partizánmozgalomban Tito egyik legfontosabb harcostársa. 1948-tól bel-
ügyminiszter, az OZNA (*Odeljenje zaštite naroda*, azaz Népvédelmi Osztály) és az UDBA (*Uprava državne bezbed-
nosti*, Állambiztonsági Szolgálat) megszervezője. 1963-tól Jugoszlávia alelnöke, 1966-ban kegyvesztetté válik, miu-
tán kiderül, hogy az emberei még Titót is lehallgatták.

nem próbálkoztam meg az olasz kormány álláspontjának tolmácsolásával, sem Őfelsége kormányának szövívőjeként a konkrét javaslat előmozdításával. Nagyon erős személyes benyomásom maradt azonban az, hogy a Trieszt-probléma végérvényesen megmérgezné az olasz–jugoszláv viszonyt, kivéve, ha a jugoszlávok készek lennének bizonyos engedmények megtételére a B zónában. Ami a kondomíniumot illeti, az ötlet nagyon szépen hangzik, de a gyakorlatban, ahogy azt a britek a saját kárukon is megtanulták, soha nem működne. Az Új-Hebridákon¹¹⁹ sem működött jól, amikor nekünk ott voltak a franciák partnerként. Az igazat megvallva, az olaszok és a jugoszlávok – akiknek az egymás iránti kölcsönös bizalmatlansága igen magas fokú –, sem lennének képesek a közös igazgatás működtetésére. Bárhogyan is nézzük, a kondomínium semmiképpen sem lenne tartós megoldás. Másrészt, ha a *status quo* állandósítaná az olasz elkeseredettséget, az táplálná azokat az irredenta ambíciókat, amelyeket én ugyanannyira el akarok kerülni, mint Tito.

4. Ezért arra kértem a jugoszláv vezetőket, hogy még egyszer alaposan gondolják át a kompromisszum lehetőségét, amelyben az olasz nemzeti büszkeséget és a B zónában kompakt módon élő olasz népesség érdekeit is figyelembe lehetne venni anélkül, hogy fontosabb szlovén vagy jugoszláv szövetségi érdekek csorbulnának. Arra gondolok, hogy Capodistriára, Izolára és Joeanóra ismét kiterjesztenék az olasz fennhatóságot egy olyan, a lehető legvékonyabb területsávval együtt, amely biztosítaná a kapcsolattartást köztük és Trieszt városa között. Szélesebb nemzetközi összefüggésben [vizsgálva a kérdést], bármilyen kis áldozat megtehetőe megéri.

5. A jugoszláv vezetők a felvetést udvariasan, de határozottan elutasították. Azt mondták, hogy ez nagyon igazságtalan lenne a szlovénokkal szemben. Még a saját területi megoldásuk következtében is több tízezer szlovén kerülne Olaszországba Trieszt városában és az A zónában. Javaslatom alapján több szlovént, *i.e.* akik az olasz part menti városokban élnek, áldoznának fel, és további több ezer belső területeken élőt érintene hátrányosan gazdasági szempontból. Szlovénia elvesztené minden tengeri kijáratát, s megfosztaná történelmi jogaitól, amelyek azóta léteztek, amióta Capodistria (Kopar) [sic!] tiszta szlovén város lett. S mindezt hatezer vitathatatlanul olasz kedvéért. A jugoszláv kormány nem feledkezett meg arról, hogy nemzetközi látószögből is megvizsgálja a problémát. De azt gondolják, hogy ha az államférfiúi szemlélet valahol hiányzik, akkor ezt csak de Gasperinél lehet keresni, aki hajlandó a trieszti problémát tovább gerjeszteni látszólag pár ezer, három kis part menti városában élő olasz kedvéért. Magának követelve ezeket, gúnyt űz mind a szlovén jogokból, mind a gyakorlati és gazdasági szükségletekből. Habár a jugoszlávok azt gyanítják, hogy az olasz politika nem annyira a B zónával kapcsolatban érdekelt, mivel az csupán egy Jugoszláviával szembeni hosszas területkövetelési sorozat első lépése lenne, amelyet egymás után terjesztenének elő, ha a jugoszláv kormány bármilyen gyengeséget mutatna. Csak abban az esetben győződnenek meg az olasz álláspont módosulásáról, ha az olasz kormány őszintén törekedne arra, hogy más területeken javítsa a kapcsolatokat Jugoszláviával, miközben a trieszti problémát félretennék.

6. Válaszképpen röviden összegeztem eddigi érveimet, s azt kérdeztem Titótól, hajlandó lenne-e csak Capodistriát feladni, azzal együtt, hogy kommunikációs csatorna kötné Trieszt-hez. Ezen a ponton kis esély mutatkozott arra, hogy meggyengül Tito álláspontja, de a szlovén miniszter közbeszólásának köszönhetően Tito ezt a javaslatot is elutasította.

7. Ez időre már majdnem három órája vitatkoztunk térképek segítségével és nem sok értelme volt, hogy még egyszer megvizsgáljuk [a kérdést]. Céлом az volt, hogy folytassuk a

¹¹⁹ Szigetcsoport Óceániában, 1887-től francia–brit kondomínium. Egy, a két ország haditengerészeiből álló bizottság irányította a területet. 1904-ben a brit–francia szövetség létrejöttének egyik fontos feltétele volt érdekeik elhatárolása az Új-Hebridákon, így az ún. *entente cordiale* szerződés egyik pontja is foglalkozik a kérdéssel.

megbeszélést annak reményében, hogy ha a jugoszláv vezetők továbbra is ilyen csökönyösek maradnak, legalább határozottságot, mint Ófelsége Kormányának és az Egyesült Államok kormányának a trieszti kérdéshez való igen komoly hozzáállásának bizonyítékaként könyvelnék el. De most már az ingerültség jeleit kezdték mutatni, és arra a következtetésre jutottam, hogy semmit sem nyernénk azzal, ha tovább folytatnánk a vitát. Ezért azzal zártam le a megbeszélést, hogy megkérdeztem Titót, megerősíti-e, hogy az ő részükről a jugoszláv kormány készen áll arra, hogy elfogadjon egy, a területeket a jelenlegi határázóna mellett felosztó tartós megegyezést. Tito megerősítette, hogy ez így van, ugyanakkor nyilvánvalóvá tette, hogy önként nem hozakodhat elő egy ilyen javaslattal. Befejezőként azt mondtam, hogy tájékoztatni fogom Achesont a jugoszláv álláspontról, s konzultálni fogok vele a jövőbeni lépésekről.

8. Mielőtt tegnap Ljubljanában [sic!] felszálltam volna a gépemre, Kardeljjel még egyszer röviden visszatértünk a trieszti kérdésre, és arra ösztönöztem, hogy a Jugoszláv Kommunista Párt hamarosan következő kongresszusán a felszólalók ne mondjanak propagandabeszédeket Trieszttel kapcsolatban.¹²⁰ Az álláspontomat megértően fogadta és közölte, hogy már megtették a megfelelő lépéseket annak érdekében, hogy a háttérbe szorítsák a trieszti kérdést.

Találkozó a külügyminiszter és Tito részvételével Brdóban 1952. szeptember 22-én

Jelen vannak:

Mr. Eden
Sir I. Mallet
Sir P. Dixon
Mr. Shukburgh
Mr. Cheetham

Tito marsall
M. Kardelj
M. Ranković
M. Bebler
M. Brilej

Sugárhajtású repülőgép

Az ebéd közben *Tito marsall* a külügyminisztert arra kérte, hogy személyesen járjon közbe azért, hogy Jugoszlávia sugárhajtású repülőgépeket és hajtóműveket szerezhessen Nagy-Britanniától. Kifejtette, hogy mivel a Szovjetunió MiG típusú sugárhajtású gépekkel¹²¹ látta el balkáni csatlósait, ezért életbevágóan fontos Jugoszlávia számára, hogy legyenek sugárhajtású vadászrepülőik. Hamarosan meg fogják [őket] keresni az Egyesült Államokból [hogy tőlük szerezzenek] sugárhajtású gépeket, de a jugoszláv kormány tudatában van a legújabb brit tervezésű gépek kiválóbb mivoltának, ezért nagyon szeretnének kapni a brit repülőgépekből és kiképzési felszerelésekből. Katonai és ellátási csatornákon keresztül már felvették a kapcsolatot az illetékes brit minisztériumokkal és iparágak [képviselőivel], de nehézségek adódtak a jugoszláv óhajok teljesítésében. Tito marsall több mint hálás lenne [would be most grateful], ha a külügyminiszter bármi módon segítene.

A *külügyminiszter* azt mondta, teljesen megértette a fentieket és a sugárhajtású gépek megszerzése ügyében szimpátiát érez a jugoszláv szándékokkal kapcsolatban. Megígérte, hogy utánanézi a helyzetnek és minden tőle telhetőt meg fog tenni. A Londonban fellépő nehézségekről nem volt tudomása, de feltételezi, hogy a pénzügyi helyzettel és a szállítási [ne-

¹²⁰ 1952. november 2–7. között tartották meg Zágrábban a JKP VI. kongresszusát. Tudomásunk szerint valóban nem történt ilyen témában felszólalás, a beszédek inkább Sztálin-ellenes élűek voltak. Ekkor nevezték át a Jugoszláv Kommunista Pártot Jugoszláv Kommunista Szövetségre.

¹²¹ Magyarország és Bulgária 1951-ben, Románia 1952-ben állította rendszerbe a MiG-15-eiket. (*100 years-100 artefacts*. 120. <http://www.scramble.nl/orbats/bulgaria>; http://www.roaf.ro/en/istorie4_en.php)